

ב"ה

פרשת שמות

איש מצרי הצילנו

שמות ב.יט.

שם נולד שם גָדַל ושם עלה לגדולה

כאשר משה רבינו הוצרך לברוח ממצרים למדין... הנה התחלת פעולתו היתה בשבתו על הבאר בשעה שבנות יתרו באו להשקות צאנם, להושיען מן הרועים שעשו להם עוולה, כפי שסיפרו ליתרו אביהן (במענה לשאלתו "מדוע מהרתן בוא היום"): "איש מצרי הצילנו גו" (ולכן אמר יתרו "קראן לו ויאכל לחם") ("שםא ישא אחת מכך"), וכתוצאה מזה - "ויתן את ציפורה בתו למשה").

...דלכאורה אינו מובן: הן אמת שבנות יתרו אמרו "איש מצרי הצילנו", כיון שלא הכירו את האיש, לא ידעו מי הוא, מה שמו וכו', מלבד עובדת היותו "איש מצרי"; אבל למאי נפקא מינא הסיפור בתורה שבנות יתרו אמרו "איש מצרי הצילנו" - הרי אין זה פרט עיקרי בהסיפור, - ואדרבה: בנוגע למשה, התואר "איש מצרי" אינו ענין של מעלה, אלא היפך המעלה; היותו בן עמרם, ומוצאו מאברהם יצחק ויעקב, וכן מהות עצמו בעת ההיא, מהווים מעלה גדולה הרבה יותר - ואם כן, למה הוצרכה התורה להעתיק את כל הלשון שאמרו בנות יתרו: "איש מצרי הצילנו" (שזהו תואר שלכאורה אינו מורה על מעלתו, ואדרבה, זהו אצלו ענין של חסרון), ולא הסתפקה בהעתקת חלק המענה המוכרח: "איש הצילנו"?!)

ומזה מובן, שגם הענין ד"איש מצרי" נוגע לכל סיפור המעשה ותוכן הענין.

ועל זה מבאר בזהר: "תמן אתיליד ותמן אתרבי ותמן אסתליק לנהורא עלאה", שם נולד, שם גדל, ושם הגיע לתכלית הגדולה, היינו, שכל ענינים אלו היו שם, במצרים, שלכן מדייק וכופל תיבת "תמן" שלושה פעמים!

כלומר: כאשר התורה רוצה לספר אודות ענינו וגדלותו של משה, מדגישה התורה שלידתו וגידולו וגדלותו קשורים עם מצרים דוקא.

...וזוהו הביאור בהדגשת דברי הזהר "תמן אתיליד כו", היינו, שהמקום שבו היתה יכולה להיות לידת משה, גידולו ועלייתו לאור, קשור עם מצרים דוקא - דלכאורה אינו מובן: הרי מצרים הוא ענין של עריכת מלחמה נגד לידת משה, שלכן גזר פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", בהתכוונו למשה דוקא, ועל אחת כמה וכמה שמצרים היא בהתנגדות לגידולו של משה ועלייתו לאור (נהורא עלאה)!!

אך הענין יובן על פי המבואר בתניא, שכאשר יהודי עומד ומתפלל, ו"נופלים לו מחשבות זרות . . אל ישית לב אליהן . . (ו)אל יכול לבו בקרבו . . אלא אדרבה, יתחזק יותר ויוסיף אומץ בכל כחו בכוונת התפלה כו".

ונמצא, שאילו לא נפלה לו מחשבה המבלבלת, היה מתפלל על דרך הרגיל; ודוקא כשרואה שהלעומת זה עומד לנגדו, הנה כדי להתגבר עליו צריך לעורר בעצמו כחות גדולים וחזקים יותר, ולהתפלל ביתר התלהבות.

וההסברה בזה - כמשל הידוע, שחיזוק שרירי הגוף נעשה (לא על ידי זה שנותנים להם מנוחה תמידית, שהרי אדרבה: אם יניח את ידו או רגלו ללא תנועה, הרי זה היפך חוזק השרירים וחוזק היד והרגל, אלא) על ידי זה שמאמן את ידו ורגלו, ועל דרך זה כל אברי הגוף, להשתמש בהם ולעבוד עמהם. ואף על פי שלכאורה מתעייפים היד והרגל על ידי העבודה עמהם - הנה אדרבה: דוקא על ידי זה נעשה בהם חיזוק, כפי שרואים בפועל.

ובפרט כפי שאכן רואים בזמן האחרון, שאפילו בעניני רפואה הגיעו סוף כל סוף אל האמת - שנאמרה כבר בגמרא לפני מאות שנים - שיש יתרון מעלה בחיזוק בריאות הגוף דוקא כשמעמידים אותו במעמד ומצב של תנועה ופעולה, ומרגילים אותו למלא את תפקידו כו'.

ומזה מובן גם בנוגע ללידת משה רבינו, "גואלן של ישראל", עד שמביא אותם לתכלית השלימות - ש"תמן אתיליד", בארץ מצרים דוקא, מקום שאינו לפי הרצון של בני ישראל בהתאם לתפקידם ושליחותם, ואף על פי כן, אינם מתייראים מזה, ומתחילים לפעול שם ולעשות דירה לו יתברך בתחתונים דוקא, ואז נעשית הלידה שלהם בתור מציאות בפני עצמה (ולא באופן שמקבל הכל מן המוכן כו'); ולאחרי זה נעשה גם הגידול שלו ("תמן אתרבי"), ועד שמגיע לתכלית השלימות - לא רק מוחין דעיבור ודיניקה, אלא גם מוחין דגדלות

(בלשון הקבלה).

וזהו גם המענה לכמה וכמה על שאלתם: כיון שרצונו של הקב"ה שבני ישראל ילמדו תורה ויקיימו מצוות - למה שולח אותם ל"מצרים" ("כל המלכיות נקראו על שם מצרים"), להיות במעמד ומצב שיש קשיים ומניעות מאינם-יהודים (ולפעמים אפילו מיהודים) שנמצאים מסביבם; הקב"ה היה צריך להכניס אותם ל"גן עדן", ששם יהיה להם עסק רק עם "מלאכים"; ליתן להם מן, בארה של מרים, וענני הכבוד שיכבסו ויגהצו את הלבושים, כך, שיוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך מנוחה ושמחה וטוב לבב!

ולאידך גיסא, טוענים אלו שנמצאים בארצות הרווחה: כיון שהקב"ה העמיד אותם במקום כזה ומדינה כזו שיש שם ריבוי גשמיות, עליהם להתנהג באופן ד"חטוף ואכול חטוף ושת"י", וליהנות מכל הענינים שרואים מסביבם!

אך על זה מבואר בזהר, שהסיבה לכך שיהודי נמצא במצרים היא - כדי ש"תמן אתיליד ותמן אתרבי ותמן אסתליק לנהורא עלאה", היינו, כדי שיוולד בתור יהודי ויגדל בתור יהודי ועד שיגיע למוחין דגדלות, על ידי זה שנעשה בעל הבית על מקום זה (ולא באופן שמתאים את עצמו לתכונות המקום), ויהפוך אותו להיות באופן המתאים ליהודי.

קטע משיחת כ"ף מנחם-אב, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשכ"ט הוברת ח"ב, ע' 7.

- 1 שמות ב, יט.
- 2 שם, כ (ובפרש").
- 3 שם, כא.
- 4 ח"א ו, ב.
- 5 שמות א, כב.
- 6 פכ"ח. וראה גם אגה"ק סכ"ה (קמא, א).
- 7 ב"ר פט"ז, ה.
- 8 ראה פרש"י עקב ח, ד.
- 9 לשון חז"ל - עירובין נד, א.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה